

Ds Jaco Zuurmond

10 november 2013 – 8^e zondag van de herfst
2Koningen 4,8-37 – Het kind van de profeet

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Volgens sommige exegeten is het verhaal dat wij zojuist lazen een verhaal van overspel. De vrouw in kwestie en de profeet Elisa zouden een relatie hebben gehad. Niet voor niets lezen we over haar man zo goed als niets. Die staat in feite buiten spel. Het kind dat in het verhaal geboren wordt... zou best wel eens het kind kunnen zijn van Elisa – de consequentie van één nacht. Dat zou de soms wat wonderlijke reacties van de verschillende spelers in het verhaal verklaren. En omgekeerd zou hierdoor biologisch gezien zowel de aanvankelijke kinderloosheid van het ouderpaar, als het 'wonder' van de latere zwangerschap zijn verklaard. Zo'n rondtrekkende profeet kan juist op het punt van kinderloosheid een verandering te weeg brengen.

Het zal. Als het al zo geweest is dan is de Bijbel er het boek niet naar om dat op een dergelijke verkapt wijze te vermelden. Als in de Bijbel sprake is van overspel en/of onechte kinderen dan kan dat in de Bijbel gewoon nuchter worden verteld. De Schrift roddelt niet, en is doorgaans ook minder hypocriet dan wij. Dat neemt niet weg dat het kind in kwestie inderdaad een kind is van de profetie. Zo je wilt, een kind van Elisa. Dat is inderdaad de diepere boodschap van het verhaal van vandaag. Maar dan moeten we het verhaal eerst wel leren lezen als een politiek-maatschappelijk verhaal, met een politiek-maatschappelijke bedoeling en betekenis, en niet als een soort hedendaagse slappe soap. Daarom toch maar even eerst wat achtergrond-informatie. Even een paar minuutjes catechisatie. Dat mag, als je een ouderling uit het jeugdwerk benoemt.

Allereerst moeten we bij onze lezing van de Koningenboeken in deze herfst steeds weer beseffen wat voor soort literatuur we aan het lezen zijn. We lezen een reflectie op Israëls ervaringen met het koningschap. In de Samuelboeken, welke een éénheid vormen met de Koningenboeken, maakt Israël de overgang van theocratie naar monarchie. En wat we lezen is vervolgens een soort profetische analyse van die keuze. De keuze voor een koning is niet onomstreden. Er kan veel mis gaan als je zo veel macht aan mensen geeft. Mensen worden er niet beter van als ze boven andere mensen verheven worden. Een samenleving wordt niet beter van al te veel hiërarchie. Dan gaan mensen naar boven likken en naar onderen trappen. Is het niet beter om het landsbestuur bij God te laten? Dan blijven tenminste alle mensen gelijk¹. Tegelijk onderkennen de Samuel- en Koningenboeken de realiteit dat theocratie als bestuursvorm in de praktijk van het moderne leven onwerkbaar is. En dus is de vraag van de Koningenboeken: Hoe, in Godsnaam, is een beter koningschap mogelijk? Op die vraag geeft de lezing van vandaag een antwoord.

Er is nog iets wat je even moet weten om het verhaal van vandaag een beetje te kunnen duiden: De aankondiging van de zwangerschap door de profeet Elisa gebeurt in precies dezelfde bewoordingen als in het boek Genesis Sara, de vrouw van Abraham, haar zwangerschap krijgt aangekondigd. Die aankondiging vormde het begin van het volk Israël. Door deze aankondiging aan Sara in het verhaal van vandaag te herhalen wordt de vrouw uit Sunema.h.w. tot aartsmoeder gemaakt. Deze vrouw staat voor veel meer. Zij staat voor het hele volk. Zij staat voor het volk Israël in relatie tot zijn toekomst.

Wel, tot zo ver de catechese van vandaag. Dan nu het verhaal zelf. Stond het direct voorafgaande verhaal – we lazen het vorige week - een arme vrouw centraal, die haar kinderen dreigde te verliezen aan de slavernij, de vrouw in het verhaal van vandaag is rijk, behoort tot de elite. Ze heeft geen kinderen. En ervaart dat ook niet als probleem. Dat is een kenmerkend privilege van de elite:

ze heeft genoeg aan zichzelf. "Ik leef te midden van mijn eigen volk". Dit is niet een vrouw die afhankelijk is van de voedselbank. Eerder een vrouw die actief inzamelt voor de

¹ Jan Peter Balkenende vertelt graag het verhaal dat hij een keer op bezoek was in Gozo, één van de eilanden in de republiek Malta. Als je de pont van Gozo naar Malta mist moet je een uur wachten. Maar de chauffeur van Balkenende was op tijd. De pont legt aan. De slagbomen gaan open. Maar ineens verschijnen mannen met petten op, en fluitjes, blauw zwaailicht, en van achter de file komt een auto aangesneld, die zo alle andere auto's inhaalt, en de pont op rijdt. Slagboom weer dicht. Weg pont. "De minister van buitenlandse zaken", zo verklaart Balkenende's chauffeur. "Maar weet u dan wel wie ik ben", reageert Balkenende, "ik ben de president van Nederland". Ach, reageert de chauffeur: "Allpeople are equal".

voedselbank. Ze heeft het immers goed, en dan hoor je wat voor je medemens te doen. Dat is geen verdienste, vindt ze, maar een voorrecht. Waar ze dankbaar voor is. Ja, ze heeft het goed, erg goed. En praat mij dan ook geen problemen aan die er niet zijn.

Ook dit is een vorm van toekomstloosheid – zo wil het koningenboek ons vandaag vertellen. Deze vrouw staat voor een welvarend Israël, een welvarende samenleving – want het kan overal gebeuren – die niet meer echt over toekomst kan denken. En om het maar even kort te sluiten – er zijn goede argumenten om achter de man in het verhaal, de man van de vrouw, de koning, het koningschap te zien. Samen zijn deze vrouw en man beeld voor de betere kant van de samenleving: de elite en z'n koning. Ze hebben aan elkaar genoeg. Maar echt op toekomst rekent zo'n samenleving niet meer. Noch het volk, noch de koning, het bestuur, heeft immers toekomst nodig – het is toch goed zoals het is? Eventuele signalen van toekomst worden in zo'n samenleving met scepsis bejegend – waarom zou je naar de profeet gaan als het geen feestdag is? Waarom zou je op maandag iets van de goede God verwachten? Geloof is toch voor zondag, voor de binnenkamer, een privézaak. Niet te veel visie in het politieke bedrijf alstublieft, liever geen visioenen van 'deze wereld omgekeerd' want dat leidt alleen maar tot onrust en chaos. Zo'n profeet is een leuke curiositeit, maar geef 'm vooral een plek in een ommuurde kamer, veilig op het dak. Bij het woord 'toekomst' kan een dergelijke samenleving zich eigenlijk niets anders voorstellen dan een continuering van het heden. Toekomst in zo'n samenleving is optimaal dat morgen vooral lijkt op vandaag, al mag het natuurlijk graag een onsje meer zijn – dat noemen we dan economische groei – nóg meer van hetzelfde.

En in zo'n samenleving klinkt dan toch ineens het woord van de profeet, van de profetie. De profetie die allereerst blijft zien dat het niet waar is. De gedachte dat een samenleving geen verandering nodig heeft is een luxegedachte. Die je je alleen kunt permitteren als je aan de goede kant van de geschiedenis staat. Maar naast de vrouw van vandaag staat de vrouw van vorige week. De vrouw die verstrikt raakte in schulden. Die haar toekomst verloor aan de rijkdom van anderen.

Profetie is allereerst dat je de pijn blijft zien van de mensen om je heen. En daardoor nooit 'arrivé' kunt zijn. En dáárom, omdat het niet waar is dat we geen toekomst nodig hebben, blijft profetie zoeken naar toekomst. Nee, niet de toekomst van de plannenmakers. Dat is hoogstens meer van het zelfde. Maar profetie zoekt naar naar toekomst die werkelijk open is. Geen toekomst die wij maken, maar toekomst die wij ontvangen – zoals Sara haar toekomst ontving. Toekomst die je leert zien als je leert luisteren naar dat woord van oudsher. Naar dat woord van belofte. Naar die belofte van bevrijding die alle schuld doorbreekt. Belofte van vrede die alle oorlog doorbreekt. Belofte van gerechtigheid die alle uitbuiting doorbreekt. Belofte van liefde die alle eenzaamheid opheft. Belofte van Opstandingdie alle dood overwint. Belofte van genade, waarvan wij mogen leven.

Hoe, in Godsnaam, is een beter koningschap mogelijk – dat is de vraag van het Koningenboek. Nee, niet door de koning te vervangen door een profeet. De profeet kan zelf niets. Maar hij verwijst wel. Blijf als koning en volk vooral luisteren naar dat aloude woord, zo roept de profetie ons toe. Durf naast al je plannenmakerij, die goed is, toch ook te blijven vertrouwen op die belofte van oudsher. Het zal je goed doen. Dan zal de toekomst werkelijk open gaan. Je zult leven, samen-leven, in vrede.

Amen